

I

(Rättsakter som antagits i enlighet med EG- och Euratomfördragen och som skall offentliggöras)

FÖRORDNINGAR

RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 834/2007

av den 28 juni 2007

om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskaperna, särskilt artikel 37,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande ⁽¹⁾, och

av följande skäl:

- (1) Ekologisk produktion är ett övergripande system för jordbruksverksamhet och livsmedelsproduktion där man kombinerar bästa miljöpraxis, stor biologisk mångfald, bevarande av naturresurser, tillämpning av stränga djurskyddskrav och en produktionsmetod som motsvarar förväntningarna från de konsumenter som föredrar produkter som har framställts med användning av naturliga ämnen och processer. Den ekologiska produktionsmetoden spelar därigenom en dubbel roll i samhället; den försörjer en särskild marknad där konsumenterna efterfrågar ekologiska produkter och den levererar kollektiva nyttigheter som bidrar till miljö- och djurskyddet, liksom till landsbygdsutveckling.
- (2) Den ekologiska jordbrukssektorns betydelse ökar i de flesta medlemsstater. Särskilt har efterfrågan från konsumenterna ökat avsevärt de senaste åren. De senaste reformerna av den gemensamma jordbrukspolitiken, med betoningen på marknadsorientering och behovet av att erbjuda kvalitetsprodukter för att möta konsumenternas efterfrågan, kommer sannolikt att stimulera marknaden för ekologiska produkter ytterligare. Mot den bakgrunden spelar lagstiftningen om ekologisk produktion en allt viktigare roll i jordbrukspolitiken, och är nära knuten till utvecklingen inom jordbruksmarknaden.

(3) Gemenskapens rättsliga ram för den ekologiska produktionssektorn bör ha som mål att skapa sund konkurrens och en väl fungerande inre marknad för ekologiska produkter, samtidigt som man bibehåller och lever upp till konsumenternas förtroende för produkter med en märkning som anger att de är ekologiska. Den bör också syfta till att skapa förutsättningar för sektorn att utvecklas i takt med produktions- och marknadsutvecklingen.

(4) I kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet om en europeisk handlingsplan för ekologiska livsmedel och ekologiskt jordbruk föreslås det att man skall förbättra och skärpa gemenskapens normer för ekologisk odling samt import- och inspektionskrav. I sina slutsatser av den 18 oktober 2004 uppmanade rådet kommissionen att se över gemenskapens rättsliga ram på det här området för att säkerställa förenkling och övergripande samstämmighet, och särskilt att fastställa principer som uppmuntrar till harmonisering av normerna, och när så är möjligt minska detaljregleringen.

(5) Därför bör de mål, principer och bestämmelser som är tillämpliga på ekologisk produktion definieras mer uttryckligt för att bidra till öppenhet, stärka konsumenternas förtroende och skapa en harmoniserad syn på begreppet ekologisk produktion.

(6) Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 av den 24 juni 1991 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel ⁽²⁾ bör därför upphävas och ersättas med en ny förordning.

(7) En allmän gemenskapsram med bestämmelser för ekologisk produktion bör upprättas för växt-, animalie- och vattenbruksproduktion, inklusive regler för insamling av vilda växter och alger samt regler för omställning och för produktion av bearbetade livsmedel, inklusive vin, foder

⁽¹⁾ Yttrande av den 22 maj 2007 (ännu ej offentliggjort i EUT).

⁽²⁾ EGT L 198, 22.7.1991, s. 1. Förordningen senast ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 394/2007 (EUT L 98, 13.4.2007, s. 3).

- och ekologisk jäst. Kommissionen bör godkänna användningen av produkterna och ämnena och besluta om vilka metoder som skall användas i ekologiskt jordbruk och vid bearbetningen av ekologiska livsmedel.
- (8) Utvecklingen av den ekologiska produktionen bör underlättas ytterligare, i synnerhet genom att man uppmuntrar till användning av ny teknik och nya ämnen som är bättre lämpade för ekologisk produktion.
- (9) Genetiskt modifierade organismer (GMO) och produkter som har framställts av eller med GMO är inte förenliga med begreppet ekologisk produktion och konsumenternas uppfattning om vad som utgör en ekologisk produkt. GMO bör därför inte användas i det ekologiska jordbruket eller vid bearbetning av ekologiska produkter.
- (10) Syftet är att GMO skall förekomma i minsta möjliga utsträckning i ekologiska produkter. De nuvarande tröskelvärdena för märkning utgör tak uteslutande för oavsiktlig och tekniskt oundviklig förekomst av GMO.
- (11) Ekologiskt jordbruk bör i första hand förlita sig på förnybara resurser inom lokalt organiserade jordbruksystem. För att minimera användningen av icke förnybara resurser bör avfall och biprodukter från växter och djur återvinnas för att återföra näring till marken.
- (12) Ekologisk växtproduktion bör bidra till att bibehålla och öka jordens bördighet och förhindra erosion. Växterna bör helst få näring genom markens ekosystem, inte genom att man tillför lösliga gödselmedel.
- (13) De viktigaste faktorerna vid förvaltning av ett ekologiskt system för växtproduktion är skötseln av markens bördighet, valet av arter och sorter, fleråriga växtföljder, kretslopp av organiskt material samt odlingsteknik. Gödselmedel, jordförbättringsmedel och växtskyddsmedel bör bara användas om de är förenliga med den ekologiska produktionens mål och principer.
- (14) Animalieproduktion är grundläggande för hur ekologiska jordbruksföretag organiserar sin produktion, eftersom den bidrar med behövligt organiskt material och näringsämnen för odlad mark som kan bidra till att förbättra jordmånen och utveckla ett hållbart jordbruk.
- (15) För att undvika miljöföroreningar, i synnerhet av naturresurser som mark och vatten, bör ekologisk animalieproduktion i princip bygga på nära samband mellan produktionen och marken, lämpliga fleråriga växtföljder och utfodring av djur med ekologiskt odlat foder från det jordbruksföretag där de befinner sig eller från närliggande ekologiska jordbruksföretag.
- (16) Eftersom ekologisk djurhållning är en markrelaterad verksamhet bör djuren när så är möjligt ha tillgång till utevistelse eller bete.
- (17) Ekologisk djurhållning bör respektera höga djurskyddskrav och uppfylla djurens artspecifika beteendebeställningar, medan djurhälsoarbetet bör grunda sig på förebyggande av sjukdomar. I det avseendet bör särskild uppmärksamhet ägnas åt inhysnings/stallförhållanden, djurhållningspraxis och djurtäthet. Vid valet av arter bör man dessutom ta hänsyn till djurens förutsättningar att anpassa sig till lokala förhållanden. Tillämpningsbestämmelserna för animalieproduktion och vattenbruksproduktion bör åtminstone garantera att de bestämmelser följs som föreskrivs i Europeiska konventionen om skydd av animalieproduktionsdjur och de rekommendationer som har gjorts senare av dess stående kommitté.
- (18) Det ekologiska systemet för animalieproduktion bör syfta till att komplettera produktionscyklerna för de olika husdjursarterna med ekologiskt uppfödda djur. Det bör därför stimulera till en ökning av de ekologiskt uppfödda djurens genpool och en högre grad av självförsörjning så att sektorns utveckling tryggas.
- (19) Ekologiska bearbetade produkter bör framställas med hjälp av bearbetningsmetoder som garanterar att produktens ekologiska integritet och centrala egenskaper bibehålls genom alla steg i produktionskedjan.
- (20) Bearbetade livsmedel bör märkas som ekologiska endast om samtliga eller nästan samtliga ingredienser av jordbruksursprung är ekologiska. Särskilda märkningsbestämmelser bör dock införas för bearbetade livsmedel som innehåller ingredienser av jordbruksursprung som inte kan framställas med ekologiska metoder, vilket är fallet med produkter från jakt och fiske. För att informera konsumenterna, ge insyn i marknaden och stimulera användningen av ekologiska ingredienser bör det dessutom göras möjligt att i ingrediensförteckningen på vissa villkor hänvisa till ekologisk produktion.
- (21) Det bör föreskrivas flexibilitet vid tillämpningen av produktionsreglerna, så att ekologiska normer och krav kan anpassas till lokala geografiska villkor, lokala klimatförhållanden, särskild djurhållningspraxis och olika utvecklingsstadier. Detta bör göra det möjligt att tillämpa undantagsbestämmelser, men bara inom de ramar för särskilda villkor som fastställs i gemenskapens lagstiftning.
- (22) Det är viktigt att bibehålla konsumenternas förtroende för ekologiska produkter. Undantag från de krav som tillämpas på ekologisk produktion bör därför vara strängt begränsade till fall där det bedöms vara motiverat att tillämpa undantagsbestämmelser.

- (23) Av hänsyn till konsumentskyddet och rättvisa konkurrensvillkor bör de termer som används för att beteckna ekologiska produkter vara skyddade i hela gemenskapen, oavsett vilket språk som används, så att de inte används för icke-ekologiska produkter. Skyddet bör också vara tillämpligt på alla vanliga härledningars eller diminutiv, antingen de används enskilt eller i kombinationer.
- (24) För att skapa klarhet för konsumenterna i hela gemenskapsmarknaden bör EU-logotypen göras obligatorisk på alla ekologiska färdigförpackade livsmedel som har producerats i gemenskapen. Det bör annars vara möjligt att frivilligt använda EU-logotypen på icke färdigförpackade ekologiska produkter som har framställts i gemenskapen eller ekologiska produkter som importerats från ett tredjeland.
- (25) Det anses emellertid lämpligt att begränsa användningen av EU-logotypen till produkter som uteslutande eller nästan uteslutande innehåller ekologiska ingredienser så att konsumenterna inte vilseleds i fråga om hela produktens ekologiska karaktär. Det bör därför inte vara tillåtet att använda den för produkter under omställning eller bearbetade livsmedel där mindre än 95 % av ingredienserna av jordbruksursprung är ekologiska.
- (26) EU-logotypen bör inte på något sätt hindra att nationella eller privata logotyper används samtidigt.
- (27) För att, när EU-logotypen används, undvika vilseledande förfaranden och all eventuell förvirring bland konsumenterna beträffande huruvida produkten har ursprung i gemenskapen eller ej, bör konsumenterna informeras om var jordbruksråvaror produkten består av har framställts.
- (28) Gemenskapsreglerna bör främja en harmoniserad syn på begreppet ekologisk produktion. De behöriga myndigheterna, kontrollmyndigheterna och kontrollorganen bör avstå från alla åtgärder som kan komma att hindra den fria rörligheten för godkända produkter som har certifierats av en myndighet eller ett organ i en annan medlemsstat. I synnerhet bör de inte införa ytterligare kontroller eller pålagor.
- (29) För överensstämmelse med gemenskapens lagstiftning på andra områden bör medlemsstaterna i samband med växtproduktion och animalieproduktion inom det egna territoriet kunna tillämpa nationella produktionsregler som är strängare än gemenskapens regler för ekologisk produktion, förutsatt att dessa nationella bestämmelser också tillämpas på icke-ekologisk produktion och även i övrigt överensstämmer med gemenskapsrätten.
- (30) Användning av GMO i ekologisk produktion är förbjuden. För att skapa klarhet och konsekvens bör det inte vara möjligt att märka en produkt som ekologisk om den märkts såsom innehållande, bestående av eller framställd av GMO.
- (31) För att se till att ekologiska produkter framställs enligt de krav som anges i gemenskapens lagstiftning om ekologisk produktion bör aktörernas verksamhet i alla led i produktions-, berednings- och distributionskedjan för ekologiska produkter omfattas av ett kontrollsystem som införs och förvaltas enligt reglerna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd⁽¹⁾.
- (32) I vissa fall kan det verka oproportionerligt att tillämpa krav på anmälan och kontroll för vissa typer av detaljhandlare, till exempel för dem som säljer produkter direkt till slutkonsumenten eller slutanvändaren. Det är därför lämpligt att ge medlemsstaterna möjlighet att undanta sådana aktörer från dessa krav. För att undvika bedrägerier är det dock nödvändigt att från sådana undantag utesluta de aktörer i detaljhandelsledet som producerar, bereder eller lagrar varor på annan plats än i förbindelse med försäljningsplatsen, eller som importerar ekologiska produkter eller har lagt ut dessa aktiviteter på tredje part.
- (33) Ekologiska produkter som importerats till Europeiska gemenskapen bör få släppas ut på gemenskapens marknad som ekologiska produkter om de har framställts i enlighet med produktionsregler och varit föremål för kontroller som överensstämmer med eller är likvärdiga med dem som fastställs i gemenskapens lagstiftning. Dessutom bör de produkter som importerats inom ramen för ett likvärdigt system omfattas av ett certifikat som utfärdas av den behöriga myndigheten, den erkända kontrollmyndigheten eller det erkända kontrollorganet i det berörda tredjelandet.
- (34) Vid bedömningen av importerade produkterna överensstämmelse bör de internationella standarder som fastställs i *Codex Alimentarius* beaktas.
- (35) Det anses lämpligt att bibehålla kommissionens förteckning över tredjeländer som har erkänts ha produktionsnormer och kontrollsystem som är likvärdiga med dem som föreskrivs i gemenskapens lagstiftning. När det gäller tredjeländer som inte finns med i den förteckningen bör kommissionen göra en förteckning över kontrollmyndigheter och kontrollorgan som erkänns vara behöriga att genomföra arbetet med kontroller och certifiering i berörda tredjeländer.
- (36) Relevanta statistiska uppgifter bör samlas in för att man skall få den tillförlitliga information som behövs för genomförande och uppföljning av denna förordning och som redskap för producenter, marknadsaktörer och beslutsfattare. Vilka statistiska uppgifter som behövs bör fastställas inom ramen för gemenskapens statistiska program.

(1) EUT L 165, 30.4.2004, s. 1. Rättad i EUT L 191, 28.5.2004, s. 1.

- (37) Denna förordning bör börja tillämpas från ett datum som ger kommissionen tillräckligt med tid att anta de åtgärder som krävs för dess genomförande.
- (38) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra denna förordning bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter ⁽¹⁾.
- (39) Den dynamiska utvecklingen av den ekologiska sektorn, vissa synnerligen känsliga frågor i samband med den ekologiska produktionsmetoden och behovet av att säkerställa att den inre marknaden och kontrollsystemet fungerar på ett smidigt sätt gör det lämpligt att fastställa en kommande översyn av gemenskapsreglerna för ekologiskt jordbruk där den erfarenhet som vunnits vid tillämpningen av reglerna beaktas.
- (40) I avvaktan på att närmare produktionsregler i fråga om vissa djurarter, vattenlevande växter och mikroalger antas inom gemenskapen bör medlemsstaterna ha möjlighet att föreskriva en tillämpning av nationella standarder, eller om sådana inte finns, privata standarder som har godkänts eller erkänts av medlemsstaterna.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

AVDELNING I

SYFTE, TILLÄMPNINGSSOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. Denna förordning utgör grunden för en hållbar utveckling av ekologisk produktion samtidigt som den sörjer för en väl fungerande inre marknad, garanterar sund konkurrens, inger förtroende hos konsumenterna och skyddar deras intressen.

I förordningen fastställs gemensamma mål och principer som skall ligga till grund för de regler som fastställs i enlighet med denna när det gäller

- alla led av produktion, beredning och distribution av ekologiska produkter samt kontroll av dessa,
- användning av uppgifter om ekologisk produktion vid märkning och marknadsföring.

2. Denna förordning skall tillämpas på följande produkter från jordbruk, inklusive vattenbruk, om produkterna släpps ut på marknaden eller är avsedda att släppas ut på marknaden:

- Levande eller obearbetade jordbruksprodukter.
- Bearbetade jordbruksprodukter för livsmedelsändamål.

⁽¹⁾ EGT L 184, 17.7.1999, s. 23. Beslutet ändrat genom beslut 2006/512/EG (EUT L 200, 22.7.2002, s. 11).

- Foder.
- Vegetativt förökningsmaterial och utsäde.

Produkter från jakt på vilda djur eller fiske efter viltlevande arter skall inte anses vara ekologisk produktion.

Denna förordning skall även tillämpas på jäster som används som livsmedel eller foder.

3. Denna förordning skall tillämpas på alla aktörer som ägnar sig åt verksamhet inom något led av produktionen, beredningen och distributionen med anknytning till produkter som anges i punkt 2.

Storköksverksamhet skall emellertid inte omfattas av denna förordning. Medlemsstaterna får tillämpa nationella regler, eller, om sådana saknas, privata standarder för märkning och kontroll av produkter som härrör från storköksverksamhet, i den mån som dessa regler är förenliga med gemenskapsrätten.

4. Denna förordning skall tillämpas, utan att tillämpningen av andra gemenskapsbestämmelser eller nationella bestämmelser påverkas, i överensstämmelse med gemenskapsrätten på området för de produkter som avses i denna artikel, till exempel bestämmelser som reglerar produktion, beredning, saluföring, märkning och kontroll, inklusive lagstiftning om livsmedel och djurfoder.

Artikel 2

Definitioner

I denna förordning gäller följande definitioner:

- ekologisk produktion*: användning av produktionsmetoder som överensstämmer med de regler som fastställs i denna förordning i samtliga produktions-, berednings- och distributionsled.
- produktions-, berednings- och distributionsled*: alla led från och med primärproduktion av en ekologisk produkt till och med dess lagring, bearbetning, transport, försäljning eller tillhandahållande till slutkonsumenten, och i förekommande fall märkning, marknadsföring, import, export och underleverantörsverksamhet.
- ekologisk*: härstammande från eller med anknytning till ekologisk produktion.
- aktör*: fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i denna förordning uppfylls inom de ekologiska företaget som de driver.
- växtproduktion*: produktion av jordbruksgrödor, inklusive skörd av vilda växtprodukter i kommersiellt syfte.

- f) *animalieproduktion*: produktion av tama eller tämjda landlevande djur (inklusive insekter).
- g) *vattenbruk*: den definition som anges i rådets förordning (EG) nr 1198/2006 av den 27 juli 2006 om Europeiska fiskerifonden ⁽¹⁾.
- h) *omställning*: övergång från icke-ekologiskt till ekologiskt jordbruk inom en viss tidsperiod under vilken bestämmelserna om ekologisk produktion har tillämpats.
- i) *beredning*: arbetet med konservering och/eller bearbetning av ekologiska produkter inklusive slakt och styckning när det gäller animalieprodukter samt paketering, märkning och/eller ändringar av märkning som gäller den ekologiska produktionsmetoden.
- j) *livsmedel, foder och utsläppande på marknaden*: samma definitioner som anges i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedels säkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedels säkerhet ⁽²⁾.
- k) *märkning*: varje term, ord, närmare upplysning, varumärke, märkesnamn, illustration eller symbol som avser och finns på förpackning, dokument, skylt, etikett, tavla, ring eller krage som åtföljer eller hänvisar till en produkt.
- l) *färdigförpackat livsmedel*: samma definition som i artikel 1.3 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG av den 20 mars 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel ⁽³⁾.
- m) *marknadsföring*: all framställning till allmänheten, på annat sätt än genom en etikett, med avsikten eller möjligheten att påverka och forma attityder, föreställningar och beteenden för att direkt eller indirekt främja försäljningen av ekologiska produkter.
- n) *behörig myndighet*: den centrala myndighet i en medlemsstat som är behörig att anordna officiella kontroller av ekologisk produktion i överensstämmelse med bestämmelserna i denna förordning, eller en annan myndighet som har tilldelats denna behörighet; den skall även, om så är lämpligt, innefatta motsvarande myndighet i ett tredjeland.
- o) *kontrollmyndighet*: en medlemsstats offentliga administrativa organisation som den behöriga myndigheten helt eller delvis har tilldelat behörighet för inspektion och certifiering av ekologisk produktion i överensstämmelse med bestämmelserna i denna förordning; den skall även, om så är lämpligt, innefatta motsvarande myndighet i ett tredjeland eller motsvarande myndighet som bedriver verksamhet i ett tredjeland.
- p) *kontrollorgan*: en oberoende privat tredje part som utför inspektion och certifiering av ekologisk produktion i överensstämmelse med bestämmelserna i denna förordning; den skall även, om så är lämpligt, innefatta motsvarande organ i ett tredjeland eller motsvarande organ som bedriver verksamhet i ett tredjeland.
- q) *överensstämmelsemärkning*: en bekräftelse av överensstämmelse med en särskild uppsättning standarder eller andra normativa dokument i form av ett märke.
- r) *ingredienser*: samma definition som i artikel 6.4 i direktiv 2000/13/EG.
- s) *växtskyddsmedel*: medel enligt definitionen i rådets direktiv 91/414/EEG av den 15 juli 1991 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden ⁽⁴⁾.
- t) *genetiskt modifierad organism (GMO)*: samma definition som i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om ändring av rådets direktiv 90/220/EEG ⁽⁵⁾ och som inte erhålls genom de metoder för genetisk modifiering som är förtecknade i bilaga I B till det direktivet.
- u) *framställd av GMO*: helt eller delvis framställd av GMO, men som inte innehåller eller består av GMO.
- v) *framställd med GMO*: som är framställd genom användning av en GMO som sista levande organism i produktionsprocessen, men som inte innehåller eller består av GMO eller är framställd av GMO.
- w) *fodertillsatser*: samma definition som i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 av den 22 september 2003 om fodertillsatser ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ EUT L 223, 15.8.2006, s. 1.

⁽²⁾ EGT L 31, 1.2.2002, s. 1. Förordningen senast ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 575/2006 (EUT L 100, 8.4.2006, s. 3).

⁽³⁾ EGT L 109, 6.5.2000, s. 29. Direktivet senast ändrat genom kommissionens direktiv 2006/142/EG (EUT L 368, 23.12.2006, s. 110).

⁽⁴⁾ EGT L 230, 19.8.1991, s. 1. Direktivet senast ändrat genom kommissionens direktiv 2007/31/EG (EUT L 140, 1.6.2007, s. 44).

⁽⁵⁾ EGT L 106, 17.4.2001, s. 1. Förordningen senast ändrad genom förordning (EG) nr 1830/2003 (EUT L 268, 18.10.2003, s. 24).

⁽⁶⁾ EGT L 268, 18.10.2003, s. 29. Förordningen ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 378/2005 (EUT L 59, 5.3.2005, s. 8).

- x) *likvärdig*: vid beskrivning av olika system eller åtgärder betyder termen att de uppfyller samma mål och principer genom tillämpning av regler som säkerställer samma nivå på försäkran om överensstämmelse.
- y) *processhjälpmedel*: varje ämne som inte i sig konsumeras som en ingrediens i livsmedel, men som avsiktligt används vid bearbetning av råvaror, livsmedel eller ingredienser i dessa för att uppnå ett visst tekniskt mål under behandlingen eller bearbetningen och som kan resultera i en oavsiktlig men tekniskt sett oundviklig förekomst av rester av ämnet eller dess derivat i slutprodukten, förutsatt att sådana rester inte utgör någon hälsorisk och inte har någon teknisk inverkan på slutprodukten.
- z) *joniserande strålning*: samma definition som i rådets direktiv 96/29/Euratom av den 13 maj 1996 om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagarnas och allmänhetens hälsa mot de faror som uppstår till följd av joniserande strålning ⁽¹⁾ och med de begränsningar som anges i artikel 1.2 i direktiv 1999/2/EG av den 22 februari 1999 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar om livsmedel och livsmedelsingredienser som behandlats med joniserande strålning ⁽²⁾.
- aa) *storköksverksamhet*: beredning av ekologiska produkter på restauranger, på sjukhus, i matsalar och andra liknade livsmedelsföretag på platsen för försäljning eller leverans till slutkonsumenten.

AVDELNING II

MÅL OCH PRINCIPER FÖR EKOLOGISK PRODUKTION

Artikel 3

Mål

Ekologisk produktion skall ha följande allmänna mål:

- a) Att införa ett hållbart förvaltningssystem för jordbruk som
- i) respekterar naturens system och cykler samt upprätthåller och förbättrar kvaliteten på jord och vatten, växternas sundhet och djurens hälsa samt balansen dem emellan,
  - ii) bidrar till hög grad av biologisk mångfald,
  - iii) använder energi och naturresurser som vatten, jord, organiskt material och luft på ett ansvarsfullt sätt,
  - iv) uppfyller stränga djurskyddskrav och i synnerhet respekterar djurens artspecifika beteendebövhov.
- b) Att sträva efter att framställa produkter av hög kvalitet.

- c) Att sträva efter att producera många olika slags livsmedel och andra jordbruksprodukter som ett svar på konsumenternas efterfrågan på varor som framställs med hjälp av processer som inte skadar miljö, människors hälsa, växters sundhet eller djurs hälsa och välbefinnande.

Artikel 4

Generella principer

Ekologisk produktion skall grunda sig på följande principer:

- a) Lämplig utformning och hantering av biologiska processer på grundval av ekologiska system med användning av systeminterna naturresurser genom metoder
- i) som utnyttjar levande organismer och mekaniska produktionsmetoder,
  - ii) för markrelaterad odling av grödor och animalieproduktion eller för vattenbruk som överensstämmer med principen om hållbart utnyttjande av fiskeresurserna,
  - iii) som inte använder GMO och produkter som framställs av eller med GMO med undantag av veterinärmedicinska läkemedel,
  - iv) som grundar sig på riskbedömning och i förekommande fall på användning av försiktighetsåtgärder och förebyggande åtgärder.
- b) Begränsad användning av externa insatsvaror. När externa insatsvaror är nödvändiga eller det inte finns några sådana lämpliga hanteringsmetoder som avses i led a, skall de begränsas till
- i) insatsvaror från ekologisk produktion,
  - ii) naturliga eller naturligt härledda ämnen,
  - iii) mineralgödsel med låg löslighet.
- c) Strikt begränsning av användningen av kemiskt syntetiserade insatsvaror till undantagsfall då
- i) det inte finns några lämpliga hanteringsmetoder, och
  - ii) de externa insatsvaror som avses i led b inte finns tillgängliga på marknaden, eller
  - iii) användningen av de externa insatsvaror som avses i led b bidrar till oacceptabel miljöpåverkan.

⁽¹⁾ EGT L 159, 29.6.1996, s. 1.

⁽²⁾ EGT L 66, 13.3.1999, s. 16. Direktivet ändrat genom förordning (EG) nr 1882/2003 (EUT L 284, 31.10.2003, s. 1).

d) Om så behövs, anpassning inom ramen för denna förordning av reglerna för den ekologiska produktionen med hänsyn till sanitär status, regionala klimatskillnader, lokala förhållanden, utvecklingsstadier och särskild djurhållningspraxis.

Artikel 5

Specifika principer för jordbruk

Utöver de allmänna principer som fastställs i artikel 4 skall ekologiskt jordbruk grunda sig på följande specifika principer:

- a) Marklivet och jordens naturliga bördighet, jordens stabilitet och biologiska mångfald skall bibehållas och förstärkas, jordkompaktering och jorderosion skall förebyggas och bekämpas och växter skall huvudsakligen ges näring genom mark ekosystemet.
- b) Användningen av icke-förnybara energikällor och insatsvaror som inte kommer från jordbruksföretaget skall minimeras.
- c) Avfall och biprodukter av vegetabiliskt och animaliskt ursprung skall återanvändas som insatsvara i växt- och animalieproduktion.
- d) Den lokala eller regionala ekologiska balansen skall beaktas vid produktionsbeslut.
- e) Djurs hälsa skall bevaras genom stimulans av djurens naturliga immunförsvar samt val av lämpliga raser och djurhållningsmetoder.
- f) Växtskydd skall säkerställas genom förebyggande åtgärder, till exempel val av lämpliga arter och sorter som är resistenta mot skadegörare och sjukdomar, lämpligt växelbruk, mekaniska och fysiska metoder samt skydd av skadegörarens naturliga fiender.
- g) Platsanpassad och markrelaterad animalieproduktion skall bedrivas.
- h) En hög djurskyddsnivå som tar hänsyn till artspecifika behov skall iaktas.
- i) Produkter från ekologisk animalieproduktion skall komma från djur som sedan födseln eller kläckningen och under hela sitt liv har fötts upp på ekologiska anläggningar.
- j) Raser skall väljas med beaktande av djurens möjlighet att anpassa sig till lokala förhållanden, deras livskraft och motståndskraft mot sjukdomar eller hälsoproblem.

k) Djurbesättningar skall ges ekologiskt foder som består av ingredienser av jordbruksursprung från ekologiskt jordbruk och av naturliga ämnen som inte kommer från jordbruket.

l) Djurhållningsmetoderna skall vara sådana att de stärker djurens immunförsvar och deras naturliga försvar mot sjukdomar och skall särskilt innefatta regelbunden motion och vid behov tillgång till utvistelse och bete.

m) Uppfödning av djur med polyploiditet som framkallats på konstgjord väg får inte förekomma.

n) Naturliga akvatiska ekosystems biologiska mångfald skall bevaras när det gäller vattenbruksproduktion, liksom den akvatiska miljöns sundhet samt omgivande akvatiska och landbaserade ekosystems kvalitet.

o) Akvatiska organismer skall ges foder som härrör från hållbart utnyttjande av fiskeresurser enligt definitionen i artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 2371/2002 av den 20 december 2002 om bevarande och hållbart utnyttjande av fiskeresurserna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken⁽¹⁾ eller ekologiskt foder som består av ingredienser från ekologiskt jordbruk och av naturliga ämnen som inte kommer från jordbruket.

Artikel 6

Specifika principer för bearbetning av ekologiskt foder

Utöver de generella principer som fastställs i artikel 4 skall produktion av bearbetade ekologiska livsmedel grunda sig på följande specifika principer:

- a) Ekologiska livsmedel skall framställas av ingredienser från ekologiskt jordbruk, utom när en ingrediens inte finns tillgänglig på marknaden i ekologisk form.
- b) Livsmedelstillsatser, icke-ekologiska ingredienser med huvudsakligen tekniska och sensoriska funktioner samt mikronäringsämnen och processtekniska hjälpmedel skall begränsas så att de används i minimal utsträckning och endast om det rör sig om ett grundläggande tekniskt behov eller för särskilda näringsändamål.
- c) Ämnen och bearbetningsmetoder som skulle kunna vara vilseledande beträffande produktens verkliga beskaffenhet får inte användas.
- d) Livsmedel skall bearbetas med omsorg, företrädesvis genom användning av biologiska, mekaniska och fysikaliska metoder.

⁽¹⁾ EGT L 358, 31.12.2002, s. 59.

*Artikel 7***Specifika principer för bearbetning av ekologiskt foder**

Utöver de generella principer som fastställs i artikel 4 skall produktion av bearbetat ekologiskt foder grunda sig på följande specifika principer:

- a) Ekologiskt foder skall framställas av ekologiska foderåvåror, utom när en foderråvara inte finns tillgänglig på marknaden i ekologisk form.
- b) Fodertillsatser och processtekniska hjälpmedel skall användas i ytterst begränsad utsträckning och endast om det rör sig om ett grundläggande tekniskt eller avelstekniskt behov eller för särskilda näringsändamål.
- c) Ämnen och bearbetningsmetoder som skulle kunna vara vilseledande beträffande produktens verkliga beskaffenhet får inte användas.
- d) Foder skall bearbetas med omsorg, företrädesvis genom användning av biologiska, mekaniska och fysikaliska metoder.

AVDELNING III

PRODUKTIONSREGLER

KAPITEL 1

Allmänna produktionsregler*Artikel 8***Allmänna bestämmelser**

Aktörerna skall följa de produktionsregler som fastställs i denna avdelning och de tillämpningsbestämmelser som föreskrivs i artikel 38a.

*Artikel 9***Förbud mot användning av GMO**

1. GMO och produkter som framställts av eller med GMO får inte användas som livsmedel, foder, processtekniska hjälpmedel, växtskyddsmedel, gödselmedel, jordförbättringsmedel, frön, vegetativt förökningsmaterial, mikroorganismer och djur i ekologisk produktion.

2. När det gäller det förbud som avses i punkt 1 avseende GMO eller produkter som framställts av GMO för användning som livsmedel och foder får aktörerna förlita sig på den märkning som åtföljer produkten eller varje annat följedokument som fästs eller tillhandahålls i enlighet med direktiv 2001/18/EG, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 av den 22 september 2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder⁽¹⁾ eller förordning (EG) nr 1830/2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och

spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer.

Aktörerna kan förutsätta att inga GMO eller produkter som framställts av GMO har använts vid tillverkningen av inköpta livsmedels- eller foderprodukter om dessa inte är märkta eller åtföljda av ett dokument i enlighet med de förordningarna, såvida de inte har erhållit annan information som anger att märkningen av produkterna i fråga inte överensstämmer med de förordningarna.

3. När det gäller det förbud som avses i punkt 1 avseende produkter som inte är livsmedel eller foder eller produkter som framställts med GMO skall aktörer som använder sådana icke-ekologiska produkter som köpts från tredje parter kräva att säljaren bekräftar att de produkter som tillhandahålls inte har framställts av eller med GMO.

4. Kommissionen skall besluta om åtgärder genom vilka ett förbud genomförs mot användning av GMO och produkter som framställts av eller med GMO i enlighet med det förfarande som avses i artikel 31.2.

*Artikel 10***Förbud mot användning av joniserande strålning**

Användning av joniserande strålning för behandling av ekologiska livsmedel eller ekologiskt foder, eller av råvaror som används i ekologiska livsmedel eller ekologiskt foder är förbjuden.

KAPITEL 2

Jordbruksproduktion*Artikel 11***Allmänna regler för jordbruksproduktion**

Hela jordbruksföretaget skall drivas i enlighet med de krav som är tillämpliga för ekologisk produktion.

I enlighet med särskilda villkor som skall fastställas enligt förfarandet i artikel 37.2 får jordbruksföretaget emellertid delas upp i klart åtskilda enheter eller vattenbruksanläggningar om inte alla drivs enligt reglerna för ekologisk produktion. När det gäller djur skall det röra sig om olika arter. När det gäller vattenbruk får det röra sig om samma arter, förutsatt att produktionsanläggningarna är åtskilda på tillfredsställande sätt. När det gäller växter skall det röra sig om olika sorter som lätt kan särskiljas.

Om inte alla enheter inom ett jordbrukföretag utnyttjas för ekologisk produktion i enlighet med andra stycket, skall aktören hålla mark, djur och produkter som används för, eller produceras av, de ekologiska enheterna åtskilda från dem som används för, eller produceras av, de enheter som inte är ekologiska och föra lämpliga register som visar hur detta åtskiljande upprätthålls.

⁽¹⁾ EUT L 268, 18.10.2003, s. 1. Förordningen ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 1981/2006 (EUT L 368, 23.12.2006, s. 99).

Artikel 12

Regler för växtproduktion

1. Utöver de allmänna regler för jordbruksproduktion som fastställs i artikel 11 skall följande regler tillämpas på ekologisk växtproduktion:

- a) Vid ekologisk växtproduktion skall det användas jordbearbetning och odlingsmetoder som bibehåller eller ökar mängden organiskt material i jorden, ökar jordens stabilitet och biologiska mångfald samt förebygger jordkompaktering och jorderosion.
- b) Jordens bördighet och biologiska aktivitet skall bibehållas och ökas med hjälp av fleråriga växtföljder, inklusive ärtväxter och andra gröngödselgrödor och genom tillförsel av stallgödsel eller organiskt material, båda företrädesvis komposterade, från ekologisk produktion.
- c) Användning av biodynamiska preparat är tillåten.
- d) Gödselmedel och jordförbättringsmedel får dessutom endast användas om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.
- e) Mineraliska kvävegödselmedel får inte användas.
- f) Alla växtproduktionsmetoder som används skall förebygga eller minimera påverkan på miljön.
- g) Förebyggande åtgärder mot skador förorsakade av skadegörare, sjukdomar och ogräs skall huvudsakligen baseras på skydd genom naturliga fiender, valet av arter och sorter, växelbruk, odlingsmetoder och termiska processer.
- h) Om det fastställs att en gröda är hotad, får växtskyddsmedel användas endast om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.
- i) För framställning av andra produkter än utsäde och vegetativt förökningsmaterial får endast ekologiskt producerat utsäde och förökningsmaterial användas. Därför skall moderplantan, när det gäller frön, och föräldragenerationens planta när det gäller vegetativt förökningsmaterial ha producerats i enlighet med de regler som fastställs i denna förordning i minst en generation eller, när det gäller fleråriga grödor, under minst två växtsäsonger.
- j) Produkter för rengöring och desinfektion i växtproduktion skall användas endast om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.

2. Insamling av vilda växter och delar av sådana som växer vilt i naturområden, skogar och jordbruksområden betraktas som en ekologisk produktionsmetod under förutsättning att

- a) områdena under minst en treårsperiod före insamlingen inte har behandlats med andra produkter än de som har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16, och
  - b) insamlingen inte påverkar det naturliga habitatets stabilitet eller artens fortlevnad i det område där den samlas in.
3. De åtgärder som krävs för tillämpningen av produktionsreglerna i denna artikel skall antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 13

Regler för algproduktion

1. Insamling av vilda alger och delar av sådana som växer vilt i havet betraktas som en ekologisk produktionsmetod under förutsättning att

- a) växtområdena är av hög ekologisk status såsom den definieras i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område ⁽¹⁾ och, i avvaktan på att det direktivet genomförs, av en kvalitet som motsvarar den i angivna vatten i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/113/EG av den 12 december 2006 om kvalitetskrav för skaldjursvatten ⁽²⁾ och inte är olämpliga ur hälsosynpunkt; i väntan på att mer detaljerade regler införs i genomförandelagstiftningen får vilda ätliga alger inte samlas inom områden som inte skulle uppfylla kriterierna för kategori A- eller B-områden enligt definitionen i bilaga II till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel ⁽³⁾,
- b) insamlingen inte påverkar det naturliga habitatets långsiktiga stabilitet eller artens fortlevnad i det område där den samlas in.

2. Odling av alger skall äga rum i kustområden med miljö- och hälsomässiga kännetecken som minst motsvarar dem som anges i punkt 1 för att anses som ekologisk. Vidare gäller att

- a) hållbara metoder skall användas i alla skeden av produktionen alltifrån insamling av unga alger till skörd,
- b) för att upprätthålla en omfattande genpool bör insamling av unga alger där de växer vilt äga rum regelbundet för att komplettera lagren av inomhusodlingar,

⁽¹⁾ EGT L 327, 22.12.2000, s. 1. Direktivet ändrat genom beslut nr 2455/2001/EG (EGT L 331, 15.12.2001, s. 1).

⁽²⁾ EGT L 376, 27.12.2006, s. 14.

⁽³⁾ EUT L 139, 30.4.2004, s. 206. Rättad i EUT L 226, 25.6.2004, s. 83.

c) gödselmedel får inte användas, utom i inomhusanläggningar och endast om de har godkänts för användning i ekologisk produktion i detta syfte enligt artikel 16.

3. De åtgärder som krävs för tillämpningen av produktionsregler i denna artikel skall antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 14

Regler för animalieproduktion

1. Utöver de allmänna regler för jordbruksproduktion som fastställs i artikel 11 skall följande regler tillämpas på animalieproduktion:

a) När det gäller djurens ursprung:

- i) Djur som används i ekologisk animalieproduktion skall vara födda och uppvuxna i ekologiska anläggningar.
- ii) Djur som inte är uppfödda ekologiskt får i avelssyfte komma till en anläggning på särskilda villkor. Sådana djur och produkter från dem får anses vara ekologiska efter det att den omställningsperiod som avses i artikel 17.1 c har iakttagits.
- iii) Djur som hålls vid anläggningen i början av omställningsperioden och produkter från dem får anses vara ekologiska efter det att den omställningsperiod som avses i artikel 17.1 c har iakttagits.

b) När det gäller djurhållningspraxis och utrymmen för förvar av djur:

- i) Personer som håller djur skall ha nödvändiga bas- och yrkeskunskaper när det gäller djurhälsa och djurskydd.
- ii) Djurhållningspraxis, inklusive djurtäthet, och utrymmena för förvar av djur skall garantera att djurens utvecklingsmässiga, fysiologiska och etologiska behov tillfredsställs.
- iii) Djuren skall ha permanent tillgång till utevistelse, företrädesvis bete, närhelst väder och markbeskaffenhet möjliggör detta, såvida inte gemenskapslagstiftningen medför inskränkningar och förpliktelser som rör skyddet av människors och djurs hälsa.
- iv) Antalet djur skall begränsas för att minska överbetning, markförstöring, erosion eller föroreningar som orsakas av djuren eller spridning av deras gödsel.
- v) Djur som hålls för ekologisk animalieproduktion skall hållas åtskilda från andra djur. Ekologiskt uppfödda djurs bete på vanlig mark och icke-ekologiskt

uppfödda djurs bete på ekologisk mark är emellertid tillåtet på vissa begränsande villkor.

vi) Det är förbjudet att tjudra eller isolera djuren, utom när det gäller enskilda djur under en begränsad tid och i den utsträckning det är motiverat av hänsyn till säkerhet, djurskydd eller veterinära skäl.

vii) Tiden för djurtransporter skall minimeras.

viii) Allt lidande, inklusive stympning, skall minimeras under djurens hela liv, inklusive vid tidpunkten för slakt.

ix) Bikupor skall placeras i områden där nektar- och pollenkällor huvudsakligen är ekologiskt odlade grödor eller, i förekommande fall, vilda växter eller icke-ekologiskt förvaltade skogar eller grödor som endast är behandlade med metoder med liten miljöpåverkan. Bikupor skall hållas på tillräckligt avstånd från källor som kan medföra förorening av biodlingsprodukter eller sämre hälsa för bina.

x) Bikupor och material som används inom biodling skall huvudsakligen bestå av naturmaterial.

xi) Det är förbjudet att döda bin på vaxkakorna vid skörd av biodlingsprodukter.

c) När det gäller avel:

- i) Vid fortplantning skall naturliga metoder användas. Artificiell insemination är emellertid tillåten.
- ii) Fortplantningen får inte sättas igång genom behandling med hormoner eller liknande ämnen, såvida det inte är fråga om en form av veterinärmedicinsk behandling av ett enskilt djur.
- iii) Andra former av artificiell fortplantning, till exempel kloning eller överföring av embryon, får inte användas.
- iv) Lämpliga djurraser skall väljas. Valet av djurras skall även bidra till att förebygga lidande och förhindra att djur behöver stympas.

d) När det gäller foder:

- i) I första hand skall foder till djuren anskaffas från den anläggning där djuren hålls eller från andra ekologiska anläggningar i samma område.
- ii) Djuren skall ges ekologiskt foder som uppfyller djurens näringsbehov under deras olika utvecklingsstadier. En del av tilldelningen får innehålla foder från jordbruk som håller på att ställas om till ekologisk odling.

iii) Med undantag av bin skall djuren alltid ha tillgång till bete eller grovfoder.

iv) Icke-ekologiska foderråvaror av vegetabiliskt, animaliskt och mineraliskt ursprung, fodertillsatser, vissa produkter avsedda för djurfoder och processtekniska hjälpmedel får användas bara om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.

v) Det är förbjudet att använda tillväxtfrämjande medel och syntetiska aminosyror.

vi) Diande däggdjur skall utfodras med naturlig mjölk, företrädesvis modersmjölk.

e) När det gäller förebyggande av sjukdomar och veterinärbehandling:

i) Sjukdomsförebyggande åtgärder skall baseras på urvalet av raser och stammar, djurhållningspraxis, foder av hög kvalitet och motion, lämplig djurtäthet samt goda och lämpliga utrymmen för djuren under förhållanden med god hygien.

ii) Sjukdomar skall behandlas omedelbart för att förhindra att djuren lider, och kemiskt framställda allopatiska veterinärmedicinska läkemedel, inklusive antibiotika, får användas vid behov och på stränga villkor, när fytoterapeutiska, homeopatiska och andra produkter är olämpliga. I synnerhet skall begränsningar med avseende på behandlingsomgångar och karenstid fastställas.

iii) Immunologiska veterinärmedicinska läkemedel får användas.

iv) Behandlingar för att skydda människors och djurs hälsa som krävs enligt gemenskapslagstiftningen skall vara tillåtna.

f) När det gäller rengöring och desinfektion får endast rengörings- och desinfektionsmedel för byggnader och anläggningar avsedda för djur användas om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.

2. De åtgärder och villkor som krävs för tillämpningen av produktionsreglerna i denna artikel skall antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 15

Regler för produktion av vattenbruksdjur

1. Utöver de allmänna regler för jordbruksproduktion som fastställs i artikel 11 skall följande regler tillämpas på produktion av vattenbruksdjur:

a) När det gäller vattenbruksdjurens ursprung:

i) Ekologiskt vattenbruk skall grunda sig på uppfödning av unga bestånd som härstammar från ekologiska avelsbestånd och ekologiska anläggningar.

ii) Om unga bestånd från ekologiska avelsbestånd eller anläggningar inte finns tillgängliga, får icke-ekologiskt producerade djur komma till en anläggning på särskilda villkor.

b) När det gäller djurhållningspraxis:

i) Personer som håller djur skall ha nödvändiga bas- och yrkeskunskaper när det gäller djurhälsa och djurskydd.

ii) Djurhållningspraxis, inklusive utfodring, utformning av anläggningar, djurtäthet och vattenkvalitet skall garantera att djurens utvecklingsmässiga, fysiologiska och beteendemässiga behov tillfredsställs.

iii) Djurhållningspraxis skall minimera negativ miljöpåverkan från anläggningarna, bl.a. genom att odlade bestånd tar sig ut.

iv) Ekologiskt uppfödda djur skall hållas åtskilda från andra vattenbruksdjur.

v) Vid transport skall det garanteras att djurens välbefinnande bibehålls.

vi) Allt lidande hos djuren, inklusive vid tidpunkten för slakt, skall minimeras.

c) När det gäller avel:

i) Polyploidier som framkallats på konstgjord väg, artificiell hybridisering, kloning och produktion av enkönade stammar, med undantag av sortering som görs för hand, får inte användas.

ii) Lämpliga stammar skall väljas.

iii) Artspecifika villkor för hanteringen av avelsbestånd, avel och yngelproduktion skall fastställas.

- d) När det gäller foder för fisk och skaldjur:
- i) Djuren skall ges foder som uppfyller djurens näringsbehov under deras olika utvecklingsstadier.
  - ii) Den vegetabiliska delen av fodret skall komma från ekologisk produktion och den del av fodret som härletts från vattendjur skall härröra från hållbart utnyttjande av fiskeresurserna.
  - iii) Icke-ekologiska foderråvaror av vegetabiliskt ursprung, foderråvaror av animaliskt och mineraliskt ursprung, fodertillsatser, vissa produkter avsedda för djurfoder och processtekniska hjälpmedel får användas endast om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.
  - iv) Det är förbjudet att använda tillväxtfrämjande medel och syntetiska aminosyror.
- e) När det gäller musslor och andra arter som inte utfodras av människan utan livnär sig på naturligt plankton:
- i) Sådana djur som livnär sig genom filtrering skall få alla sina näringsbehov tillgodosedda från naturen, utom när det gäller yngel som föds upp i kläcknings- och odlingsanläggningar.
  - ii) De skall födas upp i vatten som uppfyller kriterierna för kategori A- eller B-områden enligt definitionen i bilaga II till förordning (EG) nr 854/2004.
  - iii) Växtområdena skall vara av hög ekologisk status såsom den definieras i direktiv 2000/60/EG och, i avvaktan på att det direktivet genomförs, av en kvalitet som motsvarar angivna vatten i direktiv 2006/113/EG.
- f) När det gäller förebyggande av sjukdomar och veterinärbehandling:
- i) Sjukdomsförebyggande åtgärder skall baseras på att djuren hålls under optimala förhållanden genom lämplig placering, optimal utformning av anläggningarna, god djurhållnings- och förvaltningspraxis, däribland regelbunden rengöring och desinfektion av lokalerna, foder av hög kvalitet, lämplig djurtäthet samt urvalet av raser och stammar.
  - ii) Sjukdomar skall behandlas omedelbart för att förhindra att djuren lider. Kemiskt framställda allopatiska veterinärmedicinska läkemedel, inklusive antibiotika, får användas vid behov och på stränga villkor, när fytoterapeutiska, homeopatiska och andra produkter är olämpliga. I synnerhet skall begränsningar med avseende på behandlingsomgångar och karenstid fastställas.
- iii) Immunologiska veterinärmedicinska läkemedel får användas.
- iv) Behandlingar för att skydda människors och djurs hälsa som krävs enligt gemenskapslagstiftningen skall vara tillåtna.
- g) När det gäller rengöring och desinfektion får endast rengörings- och desinfektionsmedel användas i dammar, burar, byggnader och anläggningar om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 16.
2. De åtgärder och villkor som krävs för tillämpningen av produktionsreglerna i denna artikel skall antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 16

Produkter och ämnen som används i jordbruket samt kriterier för deras godkännande

1. Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 för användning i ekologisk produktion godkänna och i en begränsad förteckning införa de produkter och ämnen som får användas i ekologiskt jordbruk för följande ändamål:

- a) Som växtskyddsmedel.
- b) Som gödselmedel och jordförbättringsmedel.
- c) Som icke-ekologiska foderråvaror av vegetabiliskt ursprung, foderråvaror av animaliskt och mineraliskt ursprung samt vissa ämnen som används för djurfoder.
- d) Som fodertillsatser och processtekniska hjälpmedel.
- e) Som rengörings- och desinfektionsmedel för dammar, burar, byggnader och anläggningar för djurproduktion.
- f) Som rengörings- och desinfektionsmedel för byggnader och anläggningar för växtproduktion, däribland lagerutrymmen i ett jordbruksföretag.

Produkter och ämnen som återfinns i den begränsade förteckningen får användas endast i den mån som motsvarande användning är godkänd i de berörda medlemsstaternas allmänna jordbruk i enlighet med de tillämpliga gemenskapsbestämmelserna eller nationella bestämmelser i överensstämmelse med gemenskapsrätten.

2. Godkännandet av de produkter och ämnen som avses i punkt 1 omfattas av de mål och principer som fastställs i avdelning II och följande allmänna och särskilda kriterier som skall bedömas som en helhet:

- a) De skall vara nödvändiga för en hållbar produktion och väsentliga för den användning som avses.

- b) Alla produkter och ämnen skall vara av vegetabiliskt, animaliskt, mikrobiellt eller mineraliskt ursprung, utom om produkter eller ämnen från sådana källor inte finns tillgängliga i tillräcklig mängd eller kvalitet eller om alternativ saknas.
- c) I fråga om produkter som avses i punkt 1 a gäller följande:
- i) Användningen skall vara väsentlig för att bekämpa en skadlig organism eller en viss sjukdom, då inget annat alternativ eller effektivt förfarande står till buds i form av biologiska medel, fysikalisk behandling, förädling eller olika odlingsmetoder.
- ii) Om produkterna inte är av vegetabiliskt, animaliskt, mikrobiellt eller mineraliskt ursprung och inte är identiska med sin naturliga form, får de godkännas endast om all direktkontakt med de ätliga delarna av grödan utesluts i användningsvillkoren.
- d) I fråga om produkter som avses i punkt 1 b skall deras användning vara väsentlig för att erhålla eller bevara markens bördighet eller för att tillgodose grödornas särskilda näringsbehov eller särskilda behov av markberedning.
- e) I fråga om produkter som avses i punkt 1 c och d gäller följande:
- i) De skall vara nödvändiga för att bevara djurens hälsa, välbefinnande och livskraft och bidra till en lämplig diet som tillgodoser den berörda artens fysiologiska och beteendemässiga behov eller skall det vara omöjligt att producera eller bevara sådant foder utan att använda sådana ämnen.
- ii) Foder av mineraliskt ursprung, spårelement, vitaminer eller provitaminer skall vara av naturligt ursprung. Om dessa ämnen inte finns tillgängliga, får kemiskt väldefinierade motsvarande ämnen godkännas för användning i ekologisk produktion.
3. a) Kommissionen får i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 fastställa villkor och begränsningar för de jordbruksprodukter på vilka de produkter och ämnen som avses i punkt 1 kan användas, appliceringsmetod, dosering, tidsfrister för användningen och kontakten med jordbruksprodukter samt, vid behov, besluta om återkallande av dessa produkter och ämnen.
- b) Om en medlemsstat anser att en produkt eller ett ämne bör läggas till eller tas bort från den förteckning som avses i punkt 1, eller att de specifikationer för användning som anges i led a bör ändras, skall denna medlemsstat se till att en sammanställning av skälen till införandet, borttagandet eller ändringarna officiellt skickas till kommissionen och medlemsstaterna.

Begäran om ändringar eller borttagande liksom beslut om detta skall offentliggöras.

- c) Produkter och ämnen som användes före antagandet av denna förordning för ändamål som motsvarar dem som avses i punkt 1 i denna artikel får fortsätta att användas efter nämnda antagande. Kommissionen får dock återkalla sådana produkter eller ämnen i enlighet med artikel 37.2.

4. Medlemsstaterna får inom sitt territorium fastställa regler för användning i ekologiskt jordbruk av produkter och ämnen för andra ändamål än de som nämns i punkt 1, förutsatt att de mål och principer som anges i avdelning II och de allmänna och särskilda kriterierna i punkt 2 gäller för användningen och i den mån som gemenskapslagstiftningen följs. De berörda medlemsstaterna skall underrätta övriga medlemsstater och kommissionen om sådana nationella regler.

5. Användning av produkter och ämnen som inte omfattas av punkterna 1 och 4 skall vara tillåten i ekologiskt jordbruk, med förbehåll för de mål och principer som anges i avdelning II och de allmänna kriterierna i denna artikel.

Artikel 17

Omställning

1. Följande regler skall tillämpas på jordbruksföretag där ekologisk produktion påbörjas:

- a) Omställningsperioden skall tidigast inledas när aktören har anmält sin verksamhet till de behöriga myndigheterna och låtit sitt företag omfattas av kontrollsystemet i enlighet med artikel 28.1.
- b) Under omställningsperioden skall alla bestämmelser som fastställs genom denna förordning vara tillämpliga.
- c) Omställningsperioder som avser en viss typ av gröda eller animalieproduktion skall fastställas.
- d) I en anläggning eller en enhet som delvis bedriver ekologisk produktion och delvis håller på att ställas om till ekologisk produktion skall aktören hålla ekologiskt framställda produkter och produkter under omställning åtskilda samt djuren åtskilda eller med möjlighet till snabb åtskiljning och föra lämpliga register som visar hur detta åtskiljande upprätthålls.
- e) För att fastställa den omställningsperiod som avses ovan får en tidsperiod som omedelbart föregår tidpunkten för omställningsperiodens början beaktas, under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.
- f) Djur och animalieprodukter som producerats under den omställningsperiod som avses i led c får inte saluföras med användning av de uppgifter som avses i artiklarna 23 och 24 i samband med märkning och marknadsföring av produkter.

2. De åtgärder och villkor som krävs för tillämpningen av reglerna i denna artikel och i synnerhet de perioder som avses i punkt 1 c-f skall fastställas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

KAPITEL 3

Produktion av bearbetat foder

Artikel 18

Allmänna regler för produktion av bearbetat foder

1. Produktion av bearbetat ekologiskt foder skall hållas åtskild i tid eller rum från produktion av bearbetat icke-ekologiskt foder.
2. Ekologiska foderråvaror eller foderråvaror från produktion under omställning ingår inte i den ekologiska foderprodukten tillsammans med likadana foderråvaror som har framställts med icke-ekologiska metoder.
3. Foderråvaror som används eller bearbetas i ekologisk produktion får inte ha bearbetats med hjälp av kemiskt syntetiserade lösningsmedel.
4. Ämnen och metoder som återställer egenskaper som går förlorade vid bearbetning och lagring av ekologiskt foder eller rättar till resultatet av försummelse vid bearbetningen eller på något annat sätt kan vara vilseledande när det gäller dessa produkters verkliga beskaffenhet får inte användas.
5. De åtgärder och villkor som krävs för tillämpningen av produktionsreglerna i denna artikel skall antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

KAPITEL 4

Produktion av bearbetade livsmedel

Artikel 19

Allmänna regler för produktion av bearbetade livsmedel

1. Beredning av bearbetade ekologiska livsmedel skall hållas åtskild i tid eller rum från icke-ekologiska livsmedel.
2. Följande villkor skall gälla för sammansättningen av ekologiska bearbetade livsmedel:
  - a) Produkten skall huvudsakligen framställas av ingredienser av jordbruksursprung; för att avgöra huruvida en produkt huvudsakligen har framställts av ingredienser av jordbruksursprung skall tillsats av vatten och koksalt inte beaktas.
  - b) Tillsatser, processtekniska hjälpmedel, smakämnen, vatten, salt, preparat av mikroorganismer och enzymer, mineraler, spårämnen, vitaminer samt aminosyror och andra spårämnen i specialdestinerade livsmedel får användas endast

under förutsättning att de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 21.

- c) Ingredienser från icke-ekologiskt jordbruk får användas endast om de har godkänts för användning i ekologisk produktion enligt artikel 21 eller preliminärt har godkänts av en medlemsstat.
- d) En ekologisk ingrediens får inte förekomma tillsammans med samma ingrediens i icke-ekologisk form eller en ingrediens som härrör från omställning.
- e) Livsmedel som producerats från grödor under omställning får innehålla endast en gröda av jordbruksursprung som ingrediens.

3. Ämnen och metoder som återställer egenskaper som går förlorade vid bearbetning och lagring av ekologiska livsmedel eller rättar till resultatet av försummelse vid bearbetningen av dessa produkter eller på något annat sätt kan vara vilseledande när det gäller dessa produkters verkliga beskaffenhet får inte användas.

De åtgärder som krävs för tillämpningen av produktionsreglerna i denna artikel, och särskilt vad gäller beredningsmetoder och villkoren för medlemsstaternas preliminära godkännande enligt punkt 2 c, skall antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 20

Allmänna regler för produktion av ekologisk jäst

1. För produktion av ekologisk jäst får endast ekologiskt producerade substrat användas. Andra produkter och ämnen får användas endast i den mån som de har godkänts för användning i ekologisk produktion i enlighet med artikel 21.
2. Ekologisk jäst får inte förekomma i ekologiska livsmedel eller ekologiskt foder tillsammans med icke-ekologisk jäst.
3. Närmare produktionsregler får fastställas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 21

Kriterier för vissa produkter och ämnen vid bearbetningen

1. Godkännande av produkter och ämnen för användning i ekologisk produktion och införande av dem i en begränsad förteckning över produkter och ämnen enligt artikel 19.2 b och c skall omfattas av de mål och principer som fastställs i avdelning II och följande kriterier, som skall bedömas som en helhet:
  - i) Alternativ som har godkänts i enlighet med detta kapitel finns inte tillgängliga.

- ii) Utan att använda dessa produkter eller ämnen skulle det vara omöjligt att producera eller bevara livsmedlen eller tillgodose det näringsbehov som fastställts på grundval av gemenskapslagstiftningen.

Dessutom skall de produkter och ämnen som avses i artikel 19.2 b återfinnas i naturen och får ha genomgått enbart mekaniska, fysikaliska, biologiska, enzymatiska eller mikrobiella processer, dock inte om sådana produkter och ämnen från sådana källor inte finns tillgängliga på marknaden i tillräcklig mängd eller kvalitet.

2. Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 besluta om godkännande av produkter och ämnen och om införandet av dem i den begränsade förteckning som avses i punkt 1 i denna artikel och fastställa specifika villkor för och inskränkningar i deras användning och, vid behov, besluta om återkallande av produkterna.

Om en medlemsstat anser att en produkt eller ett ämne bör läggas till eller tas bort från den förteckning som avses i punkt 1, eller att de specifikationer för användning som anges i denna punkt bör ändras, skall denna medlemsstat se till att en sammanställning av skälen till införandet, borttagandet eller ändringarna officiellt skickas till kommissionen och medlemsstaterna.

Begäran om ändringar eller borttagande liksom beslut om detta skall offentliggöras.

Produkter och ämnen som användes före antagandet av denna förordning och som omfattas av artikel 19.2 b och c får fortsätta att användas efter nämnda antagande. Kommissionen får dock återkalla sådana produkter och ämnen i enlighet med artikel 37.2.

KAPITEL 5

Flexibilitet

Artikel 22

Undantag från produktionsreglerna

1. Kommissionen får, i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 och på de villkor som fastställs i punkt 2 i denna artikel samt i enlighet med de mål och principer som fastställs i avdelning II, föreskriva om undantag från de produktionsregler som fastställs i kapitlen 1–4.

2. Sådana undantag som avses i punkt 1 skall begränsas till ett minimum och, om så är lämpligt, begränsas i tiden samt får endast beviljas i följande fall:

- a) Om de är nödvändiga för att se till att den ekologiska produktionen kan påbörjas eller bibehållas vid anläggningar med klimatologiska, geografiska eller strukturella begränsningar.
- b) Om det är nödvändigt för att säkra tillgången på foder, utsäde och vegetativt förökningsmaterial, levande djur och

andra insatsvaror från jordbruket, om sådana insatsvaror inte är tillgängliga på marknaden i ekologisk form.

- c) Om det är nödvändigt för att säkra tillgången på ingredienser av jordbruksursprung, om dessa inte är tillgängliga på marknaden i ekologisk form.
- d) Om de är nödvändiga för att lösa särskilda problem som hänger samman med ekologisk djurhållning.
- e) Om de är nödvändiga med hänsyn till användningen av specifika produkter och ämnen i bearbetningen i enlighet med artikel 19.2 b för att säkra produktion av väletablerade livsmedelsprodukter i ekologisk form.
- f) Om tillfälliga åtgärder är nödvändiga för att göra det möjligt att fortsätta eller återuppta den ekologiska produktionen i en katastrofsituation.
- g) Om det är nödvändigt att använda livsmedelstillsatser och andra ämnen i enlighet med artikel 19.2 b eller fodertillsatser och andra ämnen enligt artikel 16.1 d och då sådana ämnen inte finns tillgängliga på marknaden utom sådana som har framställts med GMO.
- h) Om användning av livsmedelstillsatser och andra ämnen enligt artikel 19.2 b eller fodertillsatser enligt artikel 16.1 d krävs på grundval av gemenskapslagstiftningen eller den nationella lagstiftningen.

3. Kommissionen får i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 fastställa särskilda villkor för tillämpningen av sådana undantag som föreskrivs i punkt 1.

AVDELNING IV

MÄRKNING

Artikel 23

Användning av termer som avser ekologisk produktion

1. I denna förordning skall en produkt anses vara försedd med termer som hänvisar till ekologisk produktionsmetod om det i märkningen, reklamen eller handelsdokumenten finns en beskrivning av produkten, dess ingredienser eller foderråvaror som ger köparen uppfattningen att produkten, dess ingredienser eller foderråvaror har framställts i enlighet med de regler som fastställs i denna förordning. I synnerhet får de termer som förtecknas i bilagan, härledningar eller diminutiver av dessa, till exempel "bio" och "eko", enskilt eller i kombination, användas i hela gemenskapen och på vilket gemenskapspråk som helst för märkning och marknadsföring av produkter som uppfyller kraven i eller som följer av denna förordning.

Vid märkning och marknadsföring av levande eller obearbetade jordbruksprodukter får termer som hänvisar till ekologisk produktionsmetod användas endast om dessutom alla ingredienser i produkten har framställts i enlighet med de krav som fastställs i denna förordning.

2. De termer som avses i punkt 1 får inte användas någonstans i gemenskapen på något gemenskapsspråk för märkning, marknadsföring och handelsdokument rörande produkter som inte uppfyller kraven i denna förordning, om de inte tillämpas på jordbruksprodukter i livsmedel eller foder eller uppenbart saknar anknytning till ekologisk produktion.

Vidare är det inte tillåtet att använda termer, inbegripet termer som används i varumärken, eller metoder för märkning eller marknadsföring som kan vilseleda konsumenten eller användaren genom att förespegla att en produkt eller dess ingredienser uppfyller kraven i denna förordning.

3. De termer som avses i punkt 1 får inte användas för produkter där det i märkningen eller marknadsföringen skall anges att de innehåller GMO, består av GMO eller har framställts av GMO i enlighet med gemenskapens bestämmelser.

4. Beträffande bearbetade livsmedel får de termer som avses i punkt 1 användas i följande fall:

- a) I varubeteckningen förutsatt att
  - i) det bearbetade livsmedlet är förenligt med artikel 19,
  - ii) minst 95 viktprocent av dess ingredienser av jordbruksursprung är ekologiska.
- b) Endast i förteckningen över ingredienser, förutsatt att livsmedlet är förenligt med artikel 19.1, 19.2 a, 19.2 b och 19.2 d.
- c) I förteckningen över ingredienser och i samma synfält som varubeteckningen förutsatt att
  - i) huvudingrediensen är en produkt från jakt eller fiske,
  - ii) livsmedlet innehåller andra ingredienser av jordbruksursprung som samtliga är ekologiska,
  - iii) livsmedlet är förenligt med artikel 19.1, 19.2 a, 19.2 b och 19.2 d.

Förteckningen över ingredienser skall ange vilka ingredienser som är ekologiska.

Om led b och c i denna punkt är tillämpliga, får hänvisningarna till den ekologiska produktionsmetoden förekomma enbart i samband med de ekologiska ingredienserna, och förteckningen över ingredienser skall innehålla en uppgift om den totala procentandelen ekologiska ingredienser i förhållande till den totala mängden ingredienser av jordbruksursprung.

De termer och den uppgift om procentandel som avses i föregående stycke skall anges i samma färg, identisk bokstavsstorlek och bokstavstyp som övriga uppgifter i förteckningen över ingredienser.

5. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att bestämmelserna i denna artikel följs.

6. Kommissionen får i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 anpassa den förteckning över termer som fastställs i bilagan.

Artikel 24

Obligatoriska uppgifter

1. Om termer enligt artikel 23.1 används,
  - a) skall det kodnummer som avses i artikel 27.10 för den kontrollmyndighet eller det kontrollorgan som den aktör som har genomfört den senaste produktions- eller beredningsåtgärden omfattas av också finnas på etiketten,
  - b) skall också den gemenskapslogotyp som avses i artikel 25.1 finnas på förpackningen när det gäller färdigförpackade livsmedel,
  - c) skall, om gemenskapslogotypen används, en uppgift om produktionsplatsen för de jordbruksråvaror som produkten består av anges i samma synfält som logotypen, och denna skall, beroende på vad som är lämpligt, ha någon av följande utformningar:
    - "EU-jordbruk", om jordbruksråvaran har producerats i EU.
    - "Icke-EU-jordbruk", om jordbruksråvaran har producerats i tredjeländer.
    - "EU/icke-EU-jordbruk", om en del av jordbruksråvarorna har producerats i gemenskapen och en del har producerats i ett tredjeländ.

Ovan nämnda uppgifter, "EU" eller "Icke-EU", får ersättas eller kompletteras med ett land i det fall då alla de jordbruksråvaror av vilka produkten består har producerats i det landet.

Ovan nämnda uppgifter, "EU" eller "Icke-EU", behöver inte omfatta små mängder i vikt av ingredienser, förutsatt att den totala mängden icke angivna ingredienser inte överstiger 2 % av den totala mängden i vikt av råvaror av jordbruksursprung.

Ovan nämnda uppgifter, "EU" eller "Icke-EU", skall i fråga om färg, bokstavsstorlek och bokstavstyp inte förekomma i en mer framträdande form än produktens varubeteckning.

Användningen av gemenskapslogotypen enligt artikel 25.1 och uppgiften enligt första stycket skall vara frivillig för produkter som importerats från tredjeländer. Om gemenskapslogotypen enligt artikel 25.1 används i märkningen, skall emellertid uppgiften enligt första stycket också användas i märkningen.

2. De uppgifter som avses i punkt 1 skall placeras på ett framträdande ställe så att de är väl synliga, lätta att läsa och inte kan avläsnas.

3. Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 fastställa särskilda kriterier för presentation, sammansättning och storlek beträffande de uppgifter som avses i punkt 1 a och c.

Artikel 25

Logotyper för ekologisk produktion

1. Gemenskapslogotypen för ekologisk produktion får användas vid märkning, presentation och marknadsföring av produkter som uppfyller kraven i denna förordning.

Gemenskapslogotypen får inte användas i fråga om produkter under omställning och livsmedel enligt artikel 23.4 b och c.

2. Nationella och privata logotyper får användas vid märkning, presentation och marknadsföring av produkter som uppfyller kraven i denna förordning.

3. Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 fastställa specifika kriterier när det gäller gemenskapslogotypens presentation, sammansättning, storlek och utformning.

Artikel 26

Särskilda märkningskrav

Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 fastställa särskilda märknings- och sammansättningskrav som skall tillämpas på

- a) ekologiskt foder,
- b) produkter under omställning, av vegetabiliskt ursprung,
- c) vegetativt förökningsmaterial och utsäde.

AVDELNING V

KONTROLLER

Artikel 27

Kontrollsystem

1. Medlemsstaterna skall införa ett system för kontroller och utse en eller flera behöriga myndigheter som skall ansvara för kontroller avseende de skyldigheter som fastställs i den här förordningen i enlighet med förordning (EG) nr 882/2004.

2. Utöver de villkor som anges i förordning (EG) nr 882/2004 skall det kontrollsystem som inrättas enligt den här förordningen åtminstone omfatta tillämpningen av försiktighets- och kontrollåtgärder som skall antas av kommissionen i enlighet med förfarandet i artikel 37.2.

3. Inom ramen för denna förordning skall kontrollernas utformning och frekvens fastställas på grundval av en

bedömning av risken för att det förekommer oegentligheter och överträdelser när det gäller efterlevnaden av kraven i förordningen. Minst en gång om året skall det under alla omständigheter kontrolleras om samtliga aktörer följer bestämmelserna, med undantag för grossister som endast saluför färdigförpackade produkter och aktörer som säljer till slutkonsumenten eller slutanvändaren enligt artikel 28.2.

4. Den behöriga myndigheten får

a) överlåta sina kontrollbefogenheter till en eller flera andra kontrollmyndigheter; kontrollmyndigheterna skall lämna tillfredsställande garantier för objektivitet och opartiskhet samt förfoga över den kvalificerade personal och de resurser som behövs för att utföra sina uppgifter,

b) delegera kontrolluppgifter till ett eller flera kontrollorgan; i så fall skall medlemsstaterna utse myndigheter med ansvar för godkännande och tillsyn av sådana organ.

5. Den behöriga myndigheten får delegera kontrolluppgifter till ett särskilt kontrollorgan endast om villkoren i artikel 5.2 i förordning (EG) nr 882/2004 är uppfyllda och särskilt om

a) det finns en exakt beskrivning av de uppgifter som kontrollorganet får utföra och av de villkor under vilka uppgifterna får utföras,

b) det kan visas att kontrollorganet

i) har den sakkunskap, utrustning och infrastruktur som krävs för att utföra de uppgifter som har delegerats,

ii) har tillräckligt stort antal av för ändamålet väl kvalificerad och erfaren personal, och

iii) är opartiskt och fritt från intressekonflikter när det gäller utövandet av de uppgifter som har delegerats.

c) kontrollorganet är ackrediterat enligt den senaste version som meddelats genom offentliggörande i C-serien av *Europeiska unionens officiella tidning* av Europastandard EN 45011 eller ISO-guide 65 (Certifieringsorgan – Allmänna krav vid certifiering av produkter) och är godkänt av de behöriga myndigheterna,

d) kontrollorganet meddelar resultaten av de kontroller som har utförts till den behöriga myndigheten, regelbundet och närhelst den behöriga myndigheten begär det; om resultaten av kontrollerna indikerar eller visar att det är sannolikt att bestämmelserna inte efterlevs, skall kontrollorganet omedelbart underrätta den behöriga myndigheten om detta,

e) det finns effektiv samordning mellan den delegerande behöriga myndigheten och kontrollorganet.

6. Utöver bestämmelserna i punkt 5 skall den behöriga myndigheten beakta följande kriterier när den godkänner ett kontrollorgan:

- a) Det normala kontrollförfarande som skall följas, med en detaljerad beskrivning av de kontroll- och försiktighetsåtgärder som organet åtar sig att ålägga de aktörer som omfattas av dess kontroll.
- b) De åtgärder som organet avser att vidta om oegentligheter och/eller överträdelser upptäcks.

7. De behöriga myndigheterna får inte delegera följande uppgifter till kontrollorganen:

- a) Tillsyn och granskning av andra kontrollorgan.
- b) Behörighet att bevilja sådana undantag som avses i artikel 22, om det inte föreskrivs i de särskilda villkor som fastställs av kommissionen i enlighet med artikel 22.3.

8. I enlighet med artikel 5.3 i förordning (EG) nr 882/2004 skall de behöriga myndigheter som delegerar kontrolluppgifter till kontrollorgan vid behov genomföra revisioner eller inspektioner av kontrollorganen. Om det vid revisionen eller inspektionen framgår att sådana organ inte utför de uppgifter som har delegerats till dem på korrekt sätt, får den delegerande behöriga myndigheten återkalla delegeringen. Den skall återkalla delegeringen utan dröjsmål, om kontrollorganet inte i tid vidtar lämpliga korrigerande åtgärder.

9. Utöver bestämmelserna i punkt 8 skall den behöriga myndigheten

- a) säkerställa att de kontroller som genomförs av kontrollorganet är objektiva och oberoende,
- b) kontrollera att kontrollerna är effektiva,
- c) notera eventuella oegentligheter eller överträdelser samt vidtagna korrigerande åtgärder,
- d) återkalla godkännandet för organet om det inte uppfyller kraven i leden a och b eller inte längre uppfyller kriterierna i punkterna 5 och 6 eller inte uppfyller kraven i punkterna 11, 12 och 14.

10. Medlemsstaterna skall ge ett kodnummer till varje kontrollmyndighet eller kontrollorgan som utför de kontrolluppgifter som avses i punkt 4.

11. Kontrollmyndigheterna och kontrollorganen skall ge de behöriga myndigheterna tillträde till sina kontor och anläggningar och lämna all information och allt stöd som de behöriga myndigheterna anser nödvändigt för att uppfylla förpliktelserna enligt denna artikel.

12. Kontrollmyndigheterna och kontrollorganen skall se till att åtminstone de försiktighets- och kontrollåtgärder som avses i punkt 2 tillämpas på aktörer som omfattas av deras kontroll.

13. Medlemsstaterna skall se till att det inrättade kontrollsystemet gör det möjligt att spåra varje produkt på alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan i enlighet med artikel 18 i förordning (EG) nr 178/2002, särskilt för att garantera konsumenterna att de ekologiska produkterna har producerats i överensstämmelse med kraven i den här förordningen.

14. Kontrollmyndigheterna och kontrollorganen skall senast den 31 januari varje år till de behöriga myndigheterna överlämna en förteckning över de aktörer som hade kontrollerats den 31 december föregående år. En sammanfattande rapport om den kontrollverksamhet som bedrivits under det föregående året skall lämnas senast den 31 mars varje år.

Artikel 28

Anslutning till kontrollsystemet

1. Aktörer som framställer, bereder, förvarar eller från ett tredjeland importerar produkter i enlighet med artikel 1.2, eller som släpper ut sådana produkter på marknaden, skall innan de släpper ut produkter på marknaden som ekologiska produkter eller produkter under omställning till ekologisk produktion

- a) anmäla denna verksamhet till de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där verksamheten bedrivs, och
- b) låta sitt företag omfattas av det kontrollsystem som avses i artikel 27.

Det första stycket skall även tillämpas på exportörer som exporterar produkter som framställs i överensstämmelse med de produktionsregler som fastställs i denna förordning.

Om en aktör överlåter ett kontrakt gällande någon av verksamheterna till tredje man, skall aktören ändå vara skyldig att följa kraven i leden a och b, och den överlåtna verksamheten skall omfattas av kontrollsystemet.

2. Medlemsstaterna får från tillämpningen av denna artikel undanta aktörer som säljer produkter direkt till slutkonsumenter eller slutanvändare under förutsättning att de inte producerar, bereder och förvarar annat än i anslutning till försäljningsplatsen eller importerar sådana produkter från ett tredjeland eller har lagt ut sådan verksamhet på kontrakt till tredje man.

3. Medlemsstaterna skall utse en myndighet eller godkänna ett organ för mottagande av sådana anmälningar.

4. Medlemsstaterna skall se till att aktörer som följer bestämmelserna i denna förordning och som betalar en rimlig avgift som ett bidrag till kontrollutgifterna får rätt att omfattas av kontrollsystemet.

5. Kontrollmyndigheterna och kontrollorganen skall föra ett uppdaterat register med namn och adresser på de aktörer som är underställda deras kontroll. Detta register skall göras tillgängligt för berörda parter.

6. Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 anta tillämpningsbestämmelser med närmare föreskrifter för förfarandet med att anmäla verksamheten och låta företaget omfattas av kontrollsystemet enligt punkt 1 i denna artikel, särskilt när det gäller uppgifterna i den anmälan som avses i punkt 1 a i denna artikel.

Artikel 29

Styrkande dokumentation

1. De kontrollmyndigheter och kontrollorgan som avses i artikel 27.4 skall lämna styrkande dokumentation till varje aktör som är underställd deras kontroll och som inom ramen för sin verksamhet uppfyller de krav som fastställs i denna förordning. Den styrkande dokumentationen skall åtminstone möjliggöra identifiering av aktören och typen eller sortimentet av produkter liksom giltighetsperioden.

2. Aktören skall kontrollera sina leverantörers styrkande dokumentation.

3. Den form av styrkande dokumentation som avses i punkt 1 skall utarbetas i enlighet med förfarandet i artikel 37.2 med hänsyn till fördelarna med elektronisk certifiering.

Artikel 30

Åtgärder vid överträdelser och oegentligheter

1. Om det konstateras en oegentlighet när det gäller uppfyllandet av de krav som fastställs i denna förordning, skall kontrollmyndigheten eller kontrollorganet se till att inga hänvisningar till den ekologiska produktionsmetoden används i märkningen och marknadsföringen av hela det parti eller hela den produktionsomgång som påverkas av denna oegentlighet, om detta skulle stå i proportion till betydelsen av det krav som inte har iakttagits samt till oegentlighetens art och de särskilda omständigheterna kring denna.

Om en allvarlig överträdelse eller en överträdelse med långvarig verkan upptäcks, skall kontrollmyndigheten eller kontrollorganet förbjuda den berörda aktören att saluföra produkter som åberopar den ekologiska produktionsmetoden i märkningen och marknadsföringen under en period som skall överenskommas med medlemsstatens behöriga myndighet.

2. Information om oegentligheter eller överträdelser som påverkar en produkts ekologiska status skall omedelbart meddelas kontrollorganen, kontrollmyndigheterna, de behöriga myndigheterna och de berörda medlemsstaterna samt, i tillämpliga fall, kommissionen.

Nivån på kommunikationen skall bero på hur allvarlig och hur omfattande den konstaterade oegentligheten eller överträdelserna är.

Kommissionen får i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 fastställa närmare bestämmelser om formen och reglerna för sådana meddelanden.

Artikel 31

Informationsutbyte

På begäran, vederbörligen motiverad av behovet av att garantera att en produkt har framställts i enlighet med denna förordning, skall de behöriga myndigheterna, kontrollmyndigheterna och kontrollorganen utbyta relevant information med andra behöriga myndigheter, kontrollmyndigheter och kontrollorgan om resultatet av sina kontroller. De får också utbyta sådan information på eget initiativ.

AVDELNING VI

HANDEL MED TREDJELÄNDER

Artikel 32

Import av överensstämmande produkter

1. En produkt som importeras från ett tredjeland får saluföras som ekologisk produkt på gemenskapens marknad förutsatt att

- a) produkten följer bestämmelserna i avdelningarna II, III och IV samt de tillämpningsbestämmelser som påverkar produktionen som antagits enligt denna förordning,
- b) alla aktörer, inklusive exportörerna, har kontrollerats av en kontrollmyndighet eller ett kontrollorgan som erkänts i enlighet med punkt 2,
- c) de berörda aktörerna när som helst kan tillhandahålla importörerna eller de nationella myndigheterna den av en kontrollmyndighet eller ett kontrollorgan enligt led b utfärdade styrkande dokumentation som avses i artikel 29 och som gör det möjligt att identifiera den aktör som genomförde den senaste åtgärden och att kontrollera att den aktören uppfyller kraven i led a och b.

2. Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 erkänna de kontrollmyndigheter och kontrollorgan som avses i punkt 1 b i denna artikel, inklusive kontrollmyndigheter och kontrollorgan som avses i artikel 27 och som är behöriga att utföra kontroller och utfärda den styrkande dokumentationen enligt punkt 1 c i denna artikel i tredjeland och upprätta en förteckning över dessa kontrollmyndigheter och kontrollorgan.

Kontrollorganen skall vara godkända enligt den senaste version som meddelats genom offentliggörande i C-serien av *Europeiska unionens officiella tidning* av Europastandard EN 45011 eller ISO-guide 65 (Certifieringsorgan – Allmänna krav vid certifiering av produkter) i. Kontrollorganen skall genomgå regelbunden utvärdering, övervakning och flerårig omvärdering på plats av sin verksamhet genom ackrediteringsorganet.

Vid granskningen av ansökningar om erkännande skall kommissionen uppmana kontrollmyndigheten eller kontrollorganet att lämna all nödvändig information. Kommissionen får även ge

experter i uppdrag att på platsen granska produktionsreglerna och den kontrollverksamhet som den berörda kontrollmyndigheten eller det berörda kontrollorganet bedriver i tredjelandet.

De erkända kontrollorganen eller kontrollmyndigheterna skall tillhandahålla de bedömningsrapporter som utfärdats av ackrediteringsorganet eller, i förekommande fall, den behöriga myndigheten, om den regelbundna utvärderingen, övervakningen och fleråriga omvärderingen på plats av sin verksamhet.

Kommissionen skall på grundval av bedömningsrapporterna med bistånd av medlemsstaterna säkerställa en lämplig tillsyn av de erkända kontrollmyndigheterna och kontrollorganen genom att regelbundet ompröva erkännandet. Tillsynens art skall fastställas på grundval av en bedömning av risken för förekomst av oegentligheter eller överträdelser av bestämmelserna i denna förordning.

Artikel 33

Import av produkter som ger motsvarande garantier

1. En produkt som importerats från ett tredjeland får också saluföras som ekologisk produkt på gemenskapens marknad förutsatt att

- a) produkten har framställts i enlighet med produktionsregler som är likvärdiga med dem som avses i avdelningarna III och IV,
- b) aktörerna omfattas av kontrollåtgärder vars effektivitet är likvärdig med effektiviteten hos de kontrollåtgärder som avses i avdelning V, och kontrollåtgärderna har tillämpats permanent och verkningsfullt.
- c) aktörerna i tredjeländer i samtliga produktions-, berednings- och distributionsled har öppnat sin verksamhet för ett kontrollsystem enligt punkt 2 eller en kontrollmyndighet eller ett kontrollorgan som godkänts i enlighet med punkt 3,
- d) produkten omfattas av ett inspektionscertifikat som utfärdats av de behöriga myndigheterna, kontrollmyndigheterna eller kontrollorganen i ett tredjeland som erkänts i enlighet med punkt 2 eller en kontrollmyndighet eller ett kontrollorgan som erkänts i enlighet med punkt 3, och som bekräftar att produkten uppfyller de villkor som fastställs i denna punkt.

Det certifikat som avses i denna punkt skall i original åtfölja varorna till den första mottagarens lokaler; därefter skall importören hålla certifikatet tillgängligt för kontrollmyndigheten eller kontrollorganet i minst två år.

2. Kommissionen får i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 erkänna de tredjeländer vilkas produktionssystem är förenliga med principer och produktionsregler som är likvärdiga med dem som föreskrivs i avdelningarna II, III och IV och vilkas kontrollåtgärder har en effektivitet likvärdig med de kontrollåtgärder som föreskrivs i avdelning V, samt upprätta en förteckning

över dessa länder. Vid bedömningen av likvärdigheten skall hänsyn tas till riktlinjerna i *Codex Alimentarius*, CAC/GL 32.

När kommissionen granskar ansökningar om erkännande skall den uppmana tredjelandet att lämna all nödvändig information. Kommissionen får ge experter i uppdrag att på platsen granska produktionsreglerna och kontrollåtgärderna i det berörda tredjelandet.

Senast den 31 mars varje år skall de erkända tredjeländerna skicka en kortfattad årsrapport till kommissionen om tillämpningen och upprätthållandet av de kontrollåtgärder som fastställs i tredjelandet.

På grundval av uppgifterna i dessa årsrapporter skall kommissionen, biträdd av medlemsstaterna, sörja för lämplig tillsyn av de erkända tredjeländerna genom att regelbundet ompröva erkännandet. Tillsynens art skall fastställas på grundval av en bedömning av risken för förekomst av oegentligheter eller överträdelser av bestämmelserna i denna förordning.

3. När det gäller produkter som inte importerats enligt artikel 32 och inte importerats från ett tredjeland som erkänts enligt punkt 2 i denna artikel får kommissionen i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 erkänna de kontrollmyndigheter och kontrollorgan, inklusive kontrollmyndigheter och kontrollorgan som avses i artikel 27, som är behöriga att genomföra kontroller och utfärda certifikat i tredjeländer enligt punkt 1 och upprätta en förteckning över kontrollmyndigheterna och kontrollorganen. Vid bedömningen av likvärdigheten skall hänsyn tas till riktlinjerna i *Codex Alimentarius*, CAC/GL 32.

Kommissionen skall granska alla ansökningar om erkännande från kontrollmyndigheter eller kontrollorgan i ett tredjeland.

Vid granskningen av ansökningar om erkännande skall kommissionen uppmana kontrollmyndigheten eller kontrollorganet att lämna all nödvändig information. Kontrollorganet eller kontrollmyndigheten skall genomgå regelbunden utvärdering, övervakning och flerårig omvärdering på plats av sin verksamhet genom ett ackrediteringsorgan eller, i förekommande fall, genom en behörig myndighet. Kommissionen får också ge experter i uppdrag att på platsen granska produktionsreglerna och de kontrollåtgärder som den berörda kontrollmyndigheten eller det berörda kontrollorganet bedriver i tredjelandet.

De erkända kontrollorganen eller kontrollmyndigheterna skall tillhandahålla de bedömningsrapporter som utfärdats av ackrediteringsorganet eller, i förekommande fall, den behöriga myndigheten, om den regelbundna utvärderingen, övervakningen och fleråriga omvärderingen på plats av sin verksamhet.

På grundval av uppgifterna i dessa bedömningsrapporter skall kommissionen, biträdd av medlemsstaterna, sörja för lämplig tillsyn av erkända kontrollmyndigheter och kontrollorgan genom att regelbundet ompröva erkännandet. Tillsynens art skall fastställas på grundval av en bedömning av risken för förekomst av oegentligheter eller överträdelser av bestämmelserna i denna förordning.

AVDELNING VII

SLUTBESTÄMMELSER OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER*Artikel 34***Fri rörlighet för ekologiska produkter**

1. Behöriga myndigheter, kontrollmyndigheter och kontrollorgan får inte, med hänvisning till produktionsmetoden, märkningen eller presentationen av produktionsmetoden, förbjuda eller inskränka saluföringen av ekologiska produkter som har kontrollerats av en annan kontrollmyndighet eller ett annat kontrollorgan i en annan medlemsstat, så länge sådana produkter uppfyller kraven i denna förordning. Framför allt får inga ytterligare kontroller eller ekonomiska bördor påläggas utöver dem som föreskrivs i avdelning V i denna förordning.

2. Medlemsstaterna får inom sitt territorium tillämpa strängare regler för ekologisk växt- och animalieproduktion, om dessa regler även är tillämpliga på icke-ekologisk produktion och förutsatt att de är förenliga med gemenskapsrätten och att saluföringen av ekologiska produkter som framställts utanför den berörda medlemsstatens territorium inte förbjuds eller inskränks.

*Artikel 35***Överföring av information till kommissionen**

Medlemsstaterna skall regelbundet lämna följande information till kommissionen:

- De behöriga myndigheternas namn och adress och, i tillämpliga fall, deras kodnummer och överensstämmelsemärkningar.
- Förteckningar över kontrollmyndigheter och kontrollorgan och deras kodnummer och, i tillämpliga fall, deras överensstämmelsemärkningar. Kommissionen skall regelbundet offentliggöra förteckningen över kontrollmyndigheter och kontrollorgan.

*Artikel 36***Statistiska uppgifter**

Medlemsstaterna skall till kommissionen översända de statistiska uppgifter som krävs för att tillämpa och följa upp denna förordning. Dessa statistiska uppgifter skall definieras inom ramen för gemenskapens statistiska program.

*Artikel 37***Kommitté för ekologisk produktion**

- Kommissionen skall biträdas av en föreskrivande kommitté för ekologisk produktion.
- När det hänvisas till denna punkt skall artiklarna 5 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas.

Den tid som avses i artikel 5.6 i beslut 1999/468/EG skall vara tre månader.

*Artikel 38***Tillämpningsbestämmelser**

Kommissionen skall i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2 och i enlighet med de mål och principer som fastställs i avdelning II anta närmare bestämmelser för tillämpningen av denna förordning. Dessa skall särskilt inbegripa följande:

- Närmare bestämmelser om de produktionsregler som fastställs i avdelning III, särskilt när det gäller de särskilda krav och villkor som aktörerna skall uppfylla.
- Närmare bestämmelser om de märkningsregler som fastställs i avdelning IV.
- Närmare bestämmelser om det kontrollsystem som inrättas genom avdelning V, särskilt när det gäller minimikraven för kontroll, tillsyn och granskning, de särskilda villkoren för delegering av arbetsuppgifter till privata kontrollorgan, kriterierna för godkännande av sådana organ och återkallandet av detta samt den styrkande dokumentation som avses i artikel 29.
- Närmare bestämmelser om de regler för import från tredjeländer som fastställs i avdelning VI, särskilt när det gäller de kriterier och förfaranden som skall följas för erkännande enligt artiklarna 32 och 33 av tredjeländer och kontrollorgan, inklusive offentliggörande av förteckningar över erkända tredjeländer och kontrollorgan, och när det gäller det certifikat som avses i artikel 33.1 d, med hänsyn till fördelarna med elektronisk certifiering.
- Närmare bestämmelser om ekologiska produkters fria rörlighet enligt artikel 34 och överföring av information till kommissionen enligt artikel 35.

*Artikel 39***Upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91**

- Förordning (EEG) nr 2092/91 skall upphöra att gälla från och med den 1 januari 2009.
- Hänvisningar till den upphävda förordning (EEG) nr 2092/91 skall anses som hänvisningar till den här förordningen.

*Artikel 40***Övergångsåtgärder**

Åtgärder för att underlätta övergången från bestämmelserna i förordning (EEG) nr 2092/91 till den här förordningen skall vid behov antas i enlighet med det förfarande som avses i artikel 37.2.

Artikel 41

Rapport till rådet

1. Kommissionen skall senast den 31 december 2011 överlämna en rapport till rådet.
2. Rapporten skall i synnerhet vara en genomgång av de erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av denna förordning och särskilt beakta följande frågor:
  - a) Tillämpningsområdet för denna förordning, särskilt beträffande ekologiska livsmedel som beretts av storkök.
  - b) Förbudet mot användning av GMO, inklusive tillgången på produkter som inte framställts genom GMO, säljardeklarationen, möjligheten att använda specifika toleranströsklar och deras effekt på den ekologiska sektorn.
  - c) Den inre marknadens och kontrollsystemets sätt att fungera, i synnerhet en bedömning av att fastställd praxis inte medför illojal konkurrens eller hinder för produktionen och saluföringen av ekologiska produkter.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Luxemburg den 28 juni 2007.

3. Kommissionen skall vid behov låta rapporten åtföljas av tillämpliga förslag.

Artikel 42

Ikraftträdande och tillämpning

Denna förordning träder i kraft den sjunde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

När det gäller vissa djurarter, vissa vattenlevande växter och vissa mikroalger skall, om närmare produktionsregler inte fastställts, bestämmelserna om märkning i artikel 23 och om kontroller i avdelning V tillämpas. I avvaktan på införande av närmare produktionsregler skall nationella regler eller, i avsaknad av sådana, privata standarder som godtas eller erkänns av medlemsstaterna gälla.

Den skall tillämpas från och med den 1 januari 2009.

På rådets vägnar

S. GABRIEL

Ordförande

BILAGA

TERMER I ARTIKEL 23.1

BG:	биологичен.
ES:	ecológico, biológico.
CS:	ekologické, biologické.
DA:	økologisk.
DE:	ökologisch, biologisch.
ET:	mahe, ökoloogiline.
EL:	βιολογικό.
EN:	organic.
FR:	biologique.
GA:	orgánach.
IT:	biologico.
LV:	bioloģisks, ekoloģisks.
LT:	ekologiškas.
LU:	biologesch.
HU:	ökológiai.
MT:	organiku.
NL:	biologisch.
PL:	ekologiczne.
PT:	biológico.
RO:	ecologic.
SK:	ekologické, biologické.
SL:	ekološki.
FI:	luonnonmukainen.
SV:	ekologisk.
